

Posudek oponenta na diplomovou práci Terezy Cajthamlové: Vztah teorie mysli a úrovně jazykových schopností u předškolních dětí

Posuzovaná diplomová práce je tvořena 74 stranami textu, včetně seznamu literatury. Rozsah textu tedy odpovídá požadavkům kladeným na tento typ prací.

Tématem posuzované diplomové práce je vztah mezi teorií mysli a jazykovými schopnostmi u předškolních dětí. V rámci teoretické části se autorka zabývá pro svůj výzkum důležitými koncepty. Velmi zdařile uchopená je část zaměřená na teorii mysli. Autorka zde prokazuje, že je schopná velmi dobře pracovat s původními cizojazyčnými studiemi. Naopak část řešící vybrané oblasti vývoje dítěte předškolního věku má spíše učebnicový charakter a je zbytečně rozsáhlá. Navíc zde není vždy patrný vztah k tématu výzkumu, respektive k teorii mysli. Např. v rámci oddílu 3.1 Sociální a emoční vývoj se autorka s uvedeným vypořádává až na konci kapitoly: *Z hlediska sociálního a emočního vývoje je v předškolním období samozřejmě významný i rozvoj teorie mysli, který je podrobněji popsán v předchozích kapitolách. Pro shrnutí rozvoj teorie mysli souvisí s porozuměním myšlenkám a pocitům druhých i svých vlastních a podílí se tak na rozvoji emoční regulace i sociálních interakcí dětí.* Z mého pohledu by ale právě vztah mezi teorií mysli a sociálně - emočním vývojem mohl být jádrovým obsahem zmiňovaného oddílu. Opravdu platí, že se teorie mysli podílí na rozvoji emoční regulace a sociální interakce? Nebo by to mohlo být i obráceně, tedy že teorie mysli vzniká právě díky emočně – sociálnímu rozvoji?

V další části práce jsou představeny cíle a výzkumné hypotézy. Oboje je prezentováno jasně a srozumitelně. Cílem výzkumu je ověřit, zda rovněž v českém jazykovém prostředí je platný vztah mezi teorií mysli a jazykovými schopnostmi. Možné směry tohoto vztahu jsou naznačeny již v rámci teoretické části zabývající se vztahem mezi teorií mysli a jazykovými schopnostmi. Na nějakém místě bych však ještě ocenila krátké zamyšlení nad tím, proč je vůbec důležité se teorií mysli, potažmo jejím vztahem k jazykovým schopnostem, zabývat.

Po představení cílů a hypotéz následuje metodologická kapitola. Autorka zde mimo jiné podrobně popisuje zadávané testy, což hodnotím velmi kladně. Co mi zde však chybí je argumentace jejich výběru. Zvláště u jazykových testů je to ke škodě. Čtenáře by jistě zajímalo, dle jakých kritérií byly testy vybírány a co dle autorů testů, respektive dle samotné autorky, tyto testy měří. Je možné právě je považovat za „zástupce jazykových schopností.“?

Prezentace výsledků je zpracována přehledně. Menší výtku mám pouze k formátu a obsahu tabulek prezentující výsledky statistických testů. Trochu ke škodě je navíc to, že se

autorka vzdala možnosti porovnat výsledky dětí z hlediska pohlaví. Mohlo by to být zajímavé. Argument, že v jiných výzkumech se rozdíly nepotvrdily, nepovažuji za dostatečný. Naopak z metodologického hlediska by absence alespoň základního porovnání rozdílů mezi dívkami a chlapci mohla být považována za chybu.

V další části práce následuje diskuze s literaturou. Ta je z mého pohledu zdařilá. Oceňuji zvláště pokus o vypořádání se s limity studie dané nedostatečnou citlivostí jazykových testů.

I přes dílčí nedostatky uvedené v posudku práci považuji za zdařilou a doporučuji ji k obhajobě. Během obhajoby poprosím studentku o zodpovězení těchto dotazů:

- Proč je důležité zabývat se teorií mysli, respektive jejím vztahem k jazykovému vývoji?
- Jaký je dle autorky vztah mezi emočně sociálním rozvojem dítěte a rozvojem teorie mysli?
- Podle jakého kritéria byly vybírány jazykové testy? Je možné je považovat za zástupce nástrojů měřících jazykové schopnosti?
- V teoretické části autorka naznačuje možný dvojitý vztah mezi jazykovými schopnostmi a teorií mysli. Zajímá mě její názor na skutečnost, zda není možné, že nad obojím stojí ještě jiná, „vyšší“ funkce? Zda tedy vztah obou konceptů nemůže být zprostředkován skrze jinou funkci? (např. obecnou inteligenci).

V Praze dne 25.8.2019

PhDr. Anna Páchová, Ph.D.